

Kuća ljudskih prava
Selska cesta 112c, HR-10000 Zagreb
t: +385 (0)1 457 23 98
f: +385 (0)1 457 23 99
kontakt@documenta.hr
www.documenta.hr

MB: 1925199. OIB: 09095322581
Raiffeisen bank Austria d.d.
Broj računa: 2484008-1102930793

Zagreb, 25. kolovoza 2020.

ZLOČIN U GRUBORIMA BEZ OSUĐUJUĆEG SUDSKOG EPILOGA

Pozdravljamo današnji iskorak od strane predstavnika Vlade RH i iskazivanje pijeteta prema žrtvama u Gruborima, u nadi da će ga uskoro pratiti priznanje prava svih civilnih žrtava rata i intenziviranje istraga zločina.

Podsjećamo na činjenice o zločinu u Gruborima i zakašnjelom procesuiranju bez osuđujućeg epiloga. Tijekom VRA Oluja, koordiniranom akcijom Hrvatske vojske i policije do tada okupirano područje vraćeno je u ustavno-pravni poredak RH. Iako je sama akcija Oluja završena u svega nekoliko dana, tijekom sljedeća dva mjeseca na oslobođenom teritoriju provodila se operacija “Oluja-Obruč”, u kojoj su sudjelovale i jedinice Specijalne policije. Operacija se provodila u cilju pretraživanja terena od zaostalih pripadnika protivničkih srpskih jedinica, kao i uklanjanja zaostalog oružja i streljiva. Operacija je također imala za cilj i uspostavu sigurnosti.

U okviru ove operacije pripadnici specijalne policije ATJ Lučko su dan prije prolaska “Vlaka slobode”, upućeni 25. kolovoza 1995. na zadatak pretrage terena na području mjesta Plavno, uključujući i zaselak Grubore (općina Knin). Jedinica od 30-40 vojnika stigla je 25. kolovoza 1995. u Plavno, gdje se podijelila u četiri manje grupe pod vodstvom Stjepana Žunića, Bože Krajine, Branka Balunovića i Frane Drlje.¹ Prema navodima svjedoka koji su svjedočili u sudskom postupku pred Županijskim sudom u Zagrebu radilo se o 30-40 pripadnika jedinice, koji su se podijelili u četiri manje grupe, koje su se, međutim, zbog konfiguracije terena pomiješale i kretale kombinirano. Neki pak svjedoci tvrde da se na početku ustrojena formacija ubrzo raspala, jer nije postojala distinkcija između vojnika i zapovjednika, te su se pripadnici specijalne policije kretali u grupama.² Njihova je akcija završila zločinom.

Istoga se dana, naime, većina preostalih mještana Grubora zaputila u zgradu Osnovne škole u Plavnom kako bi se prijavili UNPROFOR-u, dok je nekolicina, uglavnom starijih mještana, ostala u zaselku. Putem su uočili grupu vojnika koja se kretala selom, a ubrzo zatim, začuli su pucnjeve i uočili kako gore kuće u njihovu zaseoku. Nekoliko njih odmah se zaputilo natrag u Grubore, gdje su na nekoliko različitih lokacija pronašli tijela usmrćenih srodnika, a većina je kuća bila u plamenu.

1 Izjava svjedoka Nevena Jurčića u dokaznom postupku protiv F. Drlje i B. Krajine

2 Izjava svjedoka Igora Radočaja u dokaznom postupku protiv F. Drlje i B. Krajine

Tom prilikom u Gruborima su ubijeni³:

1. **Miloš (Marka) Grubor**, r. 1915., ustrijeljen u obiteljskoj kući, tijelo pronađeno pored kreveta;
2. **Marija Grubor**, r. 1905., spaljena u obiteljskoj kući;
3. **Milica (Steve) Grubor**, r. 1944., ustrijeljena, tijelo pronađeno iza obiteljske kuće
4. **Jovo (Jovana) Grubor**, r. 1930., usmrćen uslijed nanešenih ubodno reznih rana, tijelo pronađeno iza obiteljske kuće;
5. **Đuro (Luke) Karanović**, r. 1954., ustrijeljen iza jedne kuće u zaselku;
6. **Jovan (Damjana) Grubor**, star 73 godine, nepoznata sudbina, pretpostavlja se da je njegovo tijelo izgorjelo u kući koja je također bila zapaljena.

Sve žrtve, osim potonjeg Jovana Grubora su nakon uviđaja izvršenih od strane predstavnika Ujedinjenih naroda, Hrvatske vojske te kriminalističke policije 27. kolovoza 1995. pokopane na gradskome groblju u Kninu.

Predstavnici Centra za ljudska prava UN-a koji su vršili popis stanovništva u Plavnom vidjeli su dim, čuli pucnjeve i odmah krenuli prema Gruborima pred kojima su sreli terenska policijska vozila MUP-a. O ubijenim civilima i zapaljenim kućama promptno su obavijestili nadležna tijela Republike Hrvatske. Istraga zločina je započela tek 2001. nakon višestrukih upita međunarodnih institucija. Nakon više od četrnaest godina, 16. prosinca 2009., prihvaćen je prijedlog Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske da se pred Županijskim sudom u Zagrebu provedu posebne istražne radnje u postupku protiv nepoznatog počinitelja zločina u naselju Grubori zbog teškog kršenja međunarodnog prava i počinjenja kaznenog djela ratnog zločina. 15. prosinca 2010. zagrebački ŽDO podignuo je optužnicu protiv trojice pripadnika Antiterorističke jedinice Lučko: Franje Drlje, Bože Krajine i Igora Benete, koji je u međuvremenu pronađen obješen.

U tijeku zakašnjelog suđenja više je svjedoka svjedočilo o prikriivanju zločina i pripremi lažnih izvješća, „kako bi se prikrija odgovornost zapovjednika i počinitelja ratnog zločina i neutraliziralo nezadovoljstvo predstavnika međunarodne zajednice“⁴, kako se navodi u konačnoj presudi Vrhovnog suda RH.

Prvostupanjskom presudom Županijskog suda u Zagrebu utvrđeno je da su zločin nedvojbeno počinili pripadnici ATJ Lučko, ali su svi optuženi oslobođeni. Ponovljeno suđenje 2016. završilo je istim ishodom, uz napomenu suda da je na djelu „vrlo čvrst zavjet šutnje“. Tijekom postupka i iz priloženih dokaza Sud nije sa sigurnošću uspio utvrditi da su upravo optuženici krivi za usmrćenje civila u Gruborima.

Zločin u Gruborima obuhvaćen je i pravomoćnom presudom protiv Gotovine i dr., pred MKSJ-om. Haško sudsko vijeće je izvan razumne sumnje utvrdilo da su Jovo Grubor, Miloš Grubor, Marija Grubor, Milka Grubor, Đuro Karanović žrtve ubojstva počinjenih u okviru kaznenih djela zločina protiv čovječnosti te kršenja zakona i običaja ratovanja, propisanih čl. 5. i čl. 3. Statuta MKSJ-a, no nije utvrdilo kaznenu odgovornost optuženih.

"Umjesto učinkovitog otkrivanja odgovornih za ubojstva civila...., samo zato što su bili Srbi, i paljenje kuća u zaseoku Grubori, samo zato što u njima žive Srbi, na djelu je bila sramotna konstrukcija o izmišljenom četničkom napadu i bešćutna ignorancija ratnog zločina protiv civilnog stanovništva“, stoji u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske

³ Opis načina usmrćenja temelji se na iskazima svjedoka, prije svega srodnika koji su tijela zatekli u selu. To su: Milica Karanović i Jovan Grubor iz Grubora

⁴ Jedan je od njih bio je svjedok Josip Čelić koji je svjedočio je da mu je Željko Sačić diktirao tvrdnju o navodnom oružanom otporu od strane cca 8-10 neprijateljskih vojnika. Ovaj svjedok bio je decidan da mu je Željko Sačić diktirao takvo, neistinito, izvješće i naveo imena i podatke o poginulim osobama, pa je zato (u svom izvješću) opisao, navodni, oružani sukob.

kojom je u rujnu 2019. potvrđena oslobađajuća prvostupanjska presuda donesena u ponovljenom postupku protiv optuženih Frane Drlje i Bože Krajine⁵.

Iako su u ovom slučaju nedvojbeno utvrđene činjenice vezane za stradanja i počinjenje zločina, od strane domaćih i međunarodnih sudova kao i organizacija za ljudska prava, ispunjenje pravde prema ubijenima još se uvijek iščekuje.

Pamtimo zločin, pozivamo na priznanje odgovornosti te na prekid zavjere šutnje.

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću

⁵ Izvještaji o tijeku suđenja kao i presuda Vrhovnog suda dostupni su na: <https://www.documenta.hr/hr/zlo%C4%8Din-u-gruborima.html>